

„Mindig úgy kellett írnom, mintha közben minden inogna körülöttem”

Beszélgetés Barna T. Attilával

Barna T. Attila életútja rendhagyó a kortárs irodalom világában. Örökös változásban, létbizonytalanságban, anyagi és lelki nehézségekkel küszködve építeni lírai világot: embert próbáló feladat. Kanyargós útját albéretek, munkásszállások, verskötetek és a legkülönfélébb munkahelyek övezik. A költő negyedik könyve – *Régi kintorna dallamára* – 2013-ban jelent meg a Magyar Napló Kiadó gondozásában.

– *Rendhagyó életút a tiéd, akár regényként is megállná a helyét, olyan nehézségek és fordulatok gazdagítják. Gyermekkorod nem volt kalandok híján, kezdjük tehát ennél az időszaknál. Mesélnél szüleidről, szüleid családjáról?*

– Édesanyám B-kategóriás énekesnő volt; a hetvenes években járta az országot, ment, ahová az OSZK (Országos Szórakoztatóipari Központ) küldte. Szállodákban, IBUSZ-lakásokban lakott, bárókban énekelt. A nyári vakációk idején engem is vitt magával: gyerekfejjel megfordultam Miskolcon, Nyíregyházán, Debrecenben, Mátészalkán, Keszthelyen – korán elkezdtem az országjárást. Anyám egyébként Csörögön, egy Vác melletti településen nevelkedett, két húga van, ma mindketten Vácon élnek. Anyai nagyanyám fiatalon meghalt agyvérzésben. Nagyapám afféle jó népi káder volt, ide-oda helyezgette a párt (ama nagybetűs), így kerültek Csörögre: nagyapámat kinevezték a helyi tévész elnökének. De hamar lemondott, elege lett, inkább elment traktorosnak. Ültem mellette a traktorban kisgyerekként én is. Nagyapám öccse pedig munkásör volt. Íme, az anyai ág. Apám zenész volt, basszusgitáros több váci zenekarban. Apai parancsra kitanulta az ácsmesterséget. Nagyapám,

Tóbiás István felsőgödi cipész-mester kijelentette: a zenészek éhenkórász népség, szakmát kell tanulnod, fiam. Szüleim úgy ismerkedtek meg, hogy egy amatőr táncdalfesztiválon apám Scott nevű zenekarát bízták meg anyám színpadi kíséretével. Anyám alig múlt tizennégy éves, de már több ilyen fesztiválon szerepelt, egyszer a Váci Naplóban is írtak róla, a fényképe is megjelent a lapban a családi legenda szerint. Apám élete korán kisiklott: hiába keresett jól mint ács, sose volt elég a pénze. Szüleim szerettek nagylábon élni. Nagyon fiatalok voltak – anyám a tizenhatodik évét alig töltötte be, amikor engem a világra hozott, apám öt évvel volt idősebb nála. Nem voltak felkészülve a szülői szerepre. Szerettek szórakozni, menni az éjszakába. Még csecsemő voltam, amikor egy szórakozóhelyen, úgy éjfél tájban apámnak eszébe jutott, hogy engem meg kéne szoptatni. Szólt anyámnak, rohantak haza (akkor éppen apám szüleinél laktunk), és látták: nagyanyám kétségbeesve, fel-alá rohangál velem, nagyapám örjög, én meg már sírni sem tudtam, és kezdtem kétkülni. Ezt nagyanyám is, anyám is elmesélte, mikor már nagyobb voltam – anyám bevallotta: teljesen elfelejtette, hogy van egy gyereke. Szóval soha nem volt elég pénz

a szórakozásra, ezért apám autót tört fel. Lebukott, három évet kapott, Állampusztán ülte le. Anyám járta az országot, engem pedig apai nagyszüleim vettek magukhoz; ők neveltek kilencéves koromig.

– *Szüleid helyett nagyszüleid voltak tehát ekkor már a nevelőid. Róluk mi maradt meg benned, mire emlékszel a kapcsolatotokból?*

– Nagyanyám, Lőrincz Annamária Vas megyei volt, egy Szombathely melletti kis faluban született. Két bátyja közül az egyik valahol Romániában esett el a második világháborúban, a másikat nagyanyám szeme láttára lőtte agyon egy részeg orosz katona: bujkáló németnek nézte. Magas, szőke fiatalember volt ugyanis nagyanyámnak ez a bátyja. Az idős asszony mindig mondogatta: őrá hasonlítok. Fiatal lányként került Felsőgödre, a Duna-parti üdülőbe cselédnek; így ismerkedtek össze nagyapámmal. Nagyapámnak akkor, a harmincas évek végén saját cipésműhelye volt Felsőgödon, inasokkal, segédekkel dolgoztatott. A semmiből, lelenc-sorból küzdötte fel magát. Az anyját korán elveszítette. Az apja, az én dédapám pedig számomra mindmáig tisztázatlan szerepet vállalt a Tanácsköztársaság idején, ami miatt a bukás után bujkálnia kellett.

Magával vitte akkor kilencéves nagyapám – Nagymaros felett, a szőlőhegyen húzták meg magukat egy borospincében. Egy este dédapám a fia kezébe nyomta a pisztolyát, a lelkére kötötte, hogy bárki jön, lőjön, azzal elment. Nagyapám sosem látta többé. Hamarosan emberek jöttek, döngették a pinceajtót, nagyapám pedig lőtt, szemrebbenés nélkül beleeresztett két-három golyót az ajtóba. Menhelyre került, onnan pedig tanyára, nevelőszülőkhöz. Teheneket kellett őriznie. Azzal csúfolták a tanyasi gyerekek, hogy „lelenc, apádat felakasztották”! Nekiment a legnagyobbknak, a földre kerültek, s ahogy ott hemperegtek a sárban, nagyapám leharapta a kölyök fülét, majd felállt és beleköpte a kacsasúztatóba. Majdnem agyonverték a parasztok, amiért egy életre megutálta őket. Ha néptáncegyüttes szerepelt a televízióban, ki kellett kapcsolni, hiába könyörgött nagyanyám, aki parasztlány volt. A kommunistákat is utálta – szocdem volt, mint a legtöbb iparos abban az időben –, különösen azután, hogy az államosítások idején elvették a műhelyét. Éjjeliőr lett a MÁV-nál, onnan ment nyugdíjba. Kemény, hirtelen haragú ember volt, hamar eljárt a keze. Ezt apámtól tudom: ő mesélte, milyen szigorúan fogta nagyapám mind az öt gyerekét. Engem soha egy ujjal se bántott – nagyon szeretett, sokat foglalkozott velem.

Nagyanyám virágot árult a Fény utcai piacon, amelynek helyén ma csillogó-villogó bevásárlóközpont terpeszkedik. Hűvös nyári hajnalokon indultunk a vasúthoz, toltuk a két biciklit. Rajtuk a kosarak, azokban friss virágcsokrok, mindenféle mezei virág, amit nagyanyám szedett előző nap a határ-

ban – így mondta mindig: megyek a határba. A piacra nagyanyám ment intézni az üzletet, ugyanis ő a legritkábban állt le árulni, a virágot a többi virágárus asszonynak adta el; mi pedig nagyapámmal beültünk a kocsmába: nagyapám magának fröccsöt, nekem málnaszörpöt kért. Elpolitizálgatott a nyugdíjas törzsvendégekkel, rövidesen össze is vezett velük, aztán megjelent nagyanyám a pénzzel, és indulunk haza.

– *Tehát rendeződött az életed. Meddig neveltek a nagyszüleid?*

– Kilencéves koromban egyszerre felborult minden. Meghalt a nagyapám (pontosan 1980. december 8-án). Évekkel később tudtam meg apámtól, azon a napon lőtték le John Lennont. Megszakadt anyám énekesi pályája (ma sem értem, miért hagyta abba), és szabadult az apám. Addig barátkozó, mosolygós kisgyerek voltam; nagyapám halála után befelé forduló lettem, foglalkoztatni kezdett a halál, összevissza fantáziáltam, például elképzeltem, hogy nagyapám

most a föld alatt alszik, és újraálmodja az életét. Az egészet. Elejétől a végéig. A szüleimmel Dunakeszin laktunk – mondanom sem kell, hogy albérletben. Mindennaposak voltak köztük a veszekedések. Anyám ekkor már ivott, a rendőrök is folyton jöttek, végzítették apámat. Egyetlenegy meghitt pillanatra emlékszem. Nagy csomagot hozott a postás, könyvek voltak benne, köztük egy Kosztolányi-kötet. Apám találmra felütötte, és felolvasta a *Mostan színes tintákról álmodom* című verset. Utána csak ültek anyámmal, és fogták egymás kezét. Mindketten könyvet, irodalmat szerető emberek; anyám, amikor írni kezdtem, azt mondta: a költők szép emberek. Kislánykorában szeretett elgyönyörködni a régi magyar költők arcképeiben. 1981 őszén apámat újra elvitték; az egyik orgazdája jelentette fel. Négy és fél évet kapott, Sopronkőhidán töltötte le. Ez idő alatt engem két nő nevelt: anyám és az apai nagyanyám. Eléggé ambivalens volt az egy-

Anyám és én

máshoz való viszonyuk; nagyanyám anyámat okolta mindenért, akivel albérletben laktunk Felsőgödön.

– Nyilván nehéz évek voltak ezek a számodra. Az írással, az irodalommal mikor találkozta? Mikor tűnt ki, hogy érdeklődsz az írás iránt?

– Mivel mindenből megbuktam, meg kellett ismételnem a negyedik osztályt. Csak magyar nyelvből és irodalomból voltam kitűnő, már az első osztálytól kezdve, a fogalmazás dolgozataimra csillagos ötösöket kaptam. Pedig akkor még egyáltalán nem voltak irodalmi ambícióim. A többi tantárgy egyszerűen nem érdekelt. Nagyon szerettem olvasni, faltam a mesekönyveket. Egyszer – ez még másodikos koromban történt – óra előtt felnyílt előttem az olvasókönyv József Attila versénél. „A bábok között elaludt a hangya.” Olvastam, és eltűnt körülöttem a világ, ahogy mondani szokták; csak messziről hallottam ricsajozó osztálytársaimat. Ugyanígy jártam Weöres Sándorral is. „Őszi éjjel izzik a galagonya.” Teljesen a hatása alá kerültem; este, otthon,

a tükör előtt állva hajtogattam ezt az egy sort, lázas állapotban. Másik alkalommal, szintén óra előtt vagy alatt, amíg a tanítónő magyarázott, rábukkantam az olvasókönyvben Juhász Ferenc versére. „Te ekével, te kalapáccsal, te tollal”; meg: „a rózsáéval, a rózsáéval, mely a kórházak udvarán terem”. Ez tetszett a legjobban az egész költeményből. Aztán jött az az este, ott, a pincelakásban, amikor apám felolvasta Kosztolányi versét. Mindennek ellenére sem jutott eszembe, hogy verseket írjak. Mikor anyámmal visszamentünk Felsőgödre, rémtörténeteket írtam. A tanulást teljesen elhanyagoltam, álmvilágban éltem. Egy napon mégis elhatároztam, hogy költő leszek. Verseket kezdtem írni anélkül, hogy előtte olvastam volna költeményeket – az említett néhány esetet leszámítva. Szerintem példa nélküli, hogy nem más költő, nem valamelyik klasszikus hatására ragadtam tollat. Írásaim semmiben nem emlékeztettek a versekre: formátlan szövegek születtek, afféle koravén, gyerekes bölcselkedések az emberiségről meg a világról: miért olyan, amilyen.

Rím, ritmus egyáltalán nem érdekelt; észre se vettem, hogy létezik ilyesmi. Rengeteget írtam, egy nap több füzet is betelt a „verseimmel”. Elbűvölt a gondolat, hogy világhírű író leszek. A tanárim mondhattak nekem, amit akartak. Még az is megfordult a fejemben, hogy nemcsak író, de zeneszerző is leszek. Apám könyvei három éjjeliszekrényt töltöttek meg a nagyanyám házában: köztük bukkan- tam egy keménytáblás, sötétkék, vékony könyvre, Hector Berlioz életregényére. Ez volt gyerekkorom egyik legnagyobb olvasmányélménye. Legkedvesebb szórakozásom lett fejben komponálni.

– Közben édesanyád egyedül maradt. Hogyan éltetek?

– Anyám a felsőgödi Ramóna gyárban dolgozott takarítónőként. Gyakran nyúlt a pohár után, késő éjjel járt haza – én addig az ágyon térdepelve olvastam a kislámpa mellett. Így habzoltam be Kosztolányi *Látjátok, feleim* című tanulmánykötetét, aminek köszönhetően megismertem Vajda János, Reviczky Gyula, Komjáthy Jenő nevét. Apám könyvei között voltak Németh László drámái, a *Szerettem az igazságot*, két kötetben – nem olvastam el mindet, csak a *Pusztuló magyarokat*. Semmit nem értettem belőle, de megfogott az atmoszférája. Apám a fegyházból könyveket küldött nekem. A csomagban Euripidész, Strindberg drámái, az *Anna Karenina*, Matteo Bandello novellái két kötetben, és Jack Londontól a *Martin Eden*. London regényét minden évben elolvastam egyszer, s mindig tudott újat mondani. Akkor szerettem meg a versantológiákat is. Az antológiáknak köszönhetően hihetetlenül sok klasszikus, illetve kortárs külföldi és magyar

Kétévesen

Apám öltönyben barátaival fiatalon

költőt ismertem meg. Apámnak megvoltak Csanádi Imre összegyűjtött versei és egy Heine-kötet – egyszerre olvastam a kettőt. Kedves olvasmányom volt Bertha Bulcsu interjúkötete, az *Írók műhelyében*. Nagyanyám mindig adott zsebpénzt, amit irodalmi folyóiratokra költöttem. Tizenhárom évesen már olvastam a Kortársat, az Új Írást, a Nagyvilágot, a Szovjet Irodalmat. Nagyanyámnak járt az Új Tükör, a Szabad Föld, a Nők Lapja – én csak a verseket és a novellákat olvastam el bennük, a többi nem érdekelt. A *Szép versek* kötetét minden évben megvettem, s korán a kezembe került a *Madárúton* antológia, ami nagyon tetszett; majd *A költészet másnapja* is. 1985 őszén apám szabadult, megint Dunakeszi, másik iskola, albérlet, veszekedések, apám öngyilkossági kísérlete, újabb bűncselekmények, börtön. Néhány hónapot volt kint csupán. Hetedikben megbuktam. Onnantól nagyanyámnál laktam, anyám maradt Dunakeszin a sokadik albérletben, a hétvégéket nála töltöttem. Ebben az időben szerettem meg egy életre Juhász Gyula költészetét. Nagy hatással voltak rám Georg Trakl

vizionárius költeményei is. Radnótinak nemcsak a verseit, hanem a könyvbírálatait is olvastam: mint ha csak éreztem volna, egyszer magam is írok majd recenziókat. Ekkor döböntem rá, hogy léteznek olyan fogalmak, mint kép, hasonlat, metafora. Valahányszor elolvastam egy remek tájverset valamelyik klasszikus vagy kortárs költő tollából, attól kezdve arra törekedtem, hogy én is képes legyek ilyen verset írni. Majdnem minden tantárgyból folyton bukásra álltam, de tudtam, mi az az imaginizmus és a szubjektív idealizmus.

– *És eljött a pillanat, hogy már nem csupán magadnak akartál írni; amikor megmutattad a verseidet valakinek – szóval amikor kiléptél a színpadra?*

– 1986 őszén elmerészkedtem Köves Istvánhoz, az Ifjúsági Magazin versszerkesztőjéhez. Előzőleg a *Vihar után* című, kézzel írt versemet már elküldtem neki iskolai írólapon. Köves a szeptemberi számban válaszolt, a Pegazus vagy hintaló rovatban. Kért, hogy keressem fel valamelyik fogadónapján. Így került sor a látogatásra. Átnyújtottam neki a kéziratos,

írólapokra írt verseimet, figyelmesen elolvasta valamennyit, majd az egyiknél kijelentette, ezt leközzeli, ha viszek bele hívórímet. Megkérdeztem tőle, mi az, elmagyarázta, én meg hazamentem és megírtam a verset hívórímmel. Ez a művem, a *Kamaszkor* című, az első nyomtatásban megjelent írásom: a lap 1987. januári számában látott napvilágot. Köves később még három versemet közölte; mindhárom az 1988. szeptemberi számban jelent meg. Nagy szenzáció volt ez az iskolában. A magyartanárnőm kijelentette a kollégáinak a tanáriban, hogy lesztek ti még Horger Antal urak. Felvittem az újságot Vári Attilának. Megpillantva a vers címét, annyit mondott: végre a saját korosztályodról írsz. Várival előző nyáron ismerkedtünk össze a vonaton. Én anyámhoz utaztam Dunakeszire, ő Pestre. Nálam volt az Élet és Irodalom legfrissebb száma; elkérte tőlem, átfutotta, majd visszaadta és megkérdezte, hogyan lehetséges, hogy egy tizenéves gyerek az ÉS-t olvassa. Kihúztam magam és rávágtam: úgy, hogy író vagyok. Fogalmam se volt, ki ül velem szemben. Ma is látom azt a halvány mosolyt, ami a válaszom hallatán átfutott az arcán. Megadta a címét (akkoriban Vácott élt a családjával), s kért, hogy látogassam meg. Rendszeresen feljártam hozzá, vittem verseket (továbbra is iskolai írólapokon persze), egy-egy művemet tízszer is átíratva velem, mire kijelentette: ezt már közölni lehetne bármelyik irodalmi lapban. Egyébként a próza felé terelgetett: írjak a korosztályomról, mondta. Nem tudta, hogy engem egyáltalán nem érdekel a korosztályom. Akkoriban valami szecessziós álomvilág-

ban éltem, szerelmes voltam a múlt századforduló világába; szinte fizikailag fáj, hogy ebben a korban kell élnem, és nem száz évvel korábban születtem. Várival aztán megszakadt a kapcsolatunk. Ennek semmi különösebb oka nem volt: egyszerűen másképp alakult az életem. Azt hiszem, világeletemben rossz kapcsolattartó voltam. 1987 tavaszán megismerkedtem Németh Péter Mikolával; vele azóta is barátok vagyunk.

– *Hamar a saját utadra léptél. Mikor kellett önállóvá válnod?*

– 1987-ben másodszor is megbuktam hetedikben, s úgy döntöttem, nem járok többet iskolába. Anyám ment be a bizonyítványomért. Segédmunkás lettem a dunakeszi-gyártelepi járműjavító üzemben. Még Lenin képe lógott a falon az irodában, amikor felvettek. Egy hónapig dolgoztam itt. Aztán elkezdődött több évig tartó hányódásom. Öt évig az Ifjúsági Magazinban megjelent néhány vers volt az összes publikációm, de bármerre vetett a sors, mindenhol azt mondtam, hogy költő vagyok. 1989 tavaszán Csepelre kerültem, munkásszállón laktam, és ott is dolgoztam. Anyám is itt volt takarítónő. A munkásszálló irodáján dolgozott egy Cseh Károly nevű fiatal költő. (Nem azonos a közel-múltban elhunyt kitűnő költő-műfordító Cseh Károllyal, aki hosszú évekkel később szintén jó barátom lett.) A fiatalabb Cseh Karcsi pont az idősebb pályatárs miatt Kilátó István név alatt publikálta verseit a Kapuban. Sokat beszélgettünk az irodában: buzdított, hogy mozduljak ki, kezdjek el kilincselni a szerkesztőségekben; ne várjam, hogy majd miattam Gorbacsov autója megáll a szálló előtt – szó szerint így mondta. Ősszel a buda-

kalászi munkaterápiás intézetbe kerültem (munkaviszonyom a szállón fennmaradt, táppénzes voltam), itt töltöttem el egy évet, és összeismerkedtem Tornay Marival. Ő a férjével, Ottóval az intézetben élt egy hihetetlenül kicsi szolgálati lakásban. Nagyon felnéztem Marira – előtte csak Vári Attilára néztem így fel. Mari vette át a stafétát a fiatal Cseh Karcsitól a buzdítás és korholás ügyében.

Virággal a gomlyukamban apai nagyanyámmal, Ági unokahúggal a felsőgödi nagyszülői ház udvarán

Elhalmozott üres füzetekkel, írom tele őket, egyszer pedig elémtett egy csomó Mozgó Világot, mondván, ennél a lapnál Berkes Erzsébet a versszerkesztő, küldjek verseket neki. Marival 2010-ben bekövetkezett haláláig barátok voltunk; egyszer megírtam neki, hogy ő az irodalmi szülőanyám. 1990 őszén ott hagytam az intézetet és a csepeli munkahelyet is; ekkor kezdődött az a több évig tartó korszak, amely alatt összeviszva hányódtam a világban, s hetekig, hónapokig az utcán éltem. Várótermekben, éjszakai buszokon aludtam; nappal a verskézirataimat

árultam az utcán. Előfordult, hogy nem ettem három napig, végre egy nő megvette az egyik versemet, a pénzből tudtam venni tejet meg zsömlét, s egy padon ülve fogyasztottam el. Velem egyidős költők már túl voltak az első kötetükön, a nevükkel rendszeresen találkoztam az irodalmi folyóiratokban – az érzés, hogy le vagyok maradva a többiekhez képest, máig kísér. 1991 őszétől '92 kora tavaszáig Szajolon laktam. Anyám itt dolgozott egy helyi panzióban. Engem egy idős parasztember fogadott a házába. Anyám fizette a lakbéremet. (Apámról semmit se tudtam évek óta.) Nagyanyám néha eljött ide, hozott pénzt meg ennivalót. Akkor már beteg volt, de nem tudtam, mennyire, mert sose panaszkodott. A parasztember a konyhában, én a tisztaszobában laktam. Hordtam a helyi könyvtárból a könyveket. Pilinszky fogott meg ekkoriban és Paul Celan.

– *Beszélg kicsit az olvasmányélményeidről! Bármerre jártál, mindig olvastál. Ekkoriban mik kerültek a kezedbe?*

– Kezembe került Kassák *Csavarógók, alkotók* című tanulmánykötete. Ebben írja Panait Istratiról, hogy – ellentétben a többi nagy autodidaktával, Gorkijjal, Ham-sunnal, Jack Londonnal – valójában meghasonlott polgár volt. Anélkül, hogy Istratihoz akarnám mérni magamat, Kassák Istrati-jellemzésében kicsit magamra ismertem. Én ugyanis sose voltam az a vagány, vagy fenegyerek típus. Rossz időben, rossz helyre születtem. Sokszor elképzeltem, milyen is lett volna egy felsőközéposztálybeli családba világra jönni. Mielőtt kikötöttem volna Szajolon, véletlenül találkoztam

– több év után – Németh Péter Mikolával a váci művelődési házban. (Ugyanis, ha meguntam Pestet, felszálltam a vonatra, és elmentem Vácra. Hiszen olyan mindegy volt, hol vagyok. Ha akkor lépünk be az EU-ba és az utazáshoz elég a személyi igazolvány, gondolkodás nélkül felszállok az első külföldre induló vonatra. Mint Hamsun az *Éhségben* felszállt Oslo – akkor Kristiania – kikötőjében az első Amerikába induló hajóra.) Mikola akkor alapította meg Katedrális néven az irodalmi folyóiratát, az első számból nekem is adott egyet, ezt vittem Szajolra.

– Szajol után merre vetted az irányt?

– 1992 tavaszán bebuszoztam Szolnokra a munkaügyi központba, ahol regisztrálva voltam, kaptam útiköltséget, s Pestig meg sem álltam. Onnan HÉV-vel ki Budakalászra, Tornay Mariékhoz. Elmondtam Marinak a helyzetemet, ő pedig elirányított a Jahn Ferenc Kórházba Zonda Tamáshoz – még ajánlólevelet is írt, amiben kérte a doktort, hogy vegyen fel valamilyen ürüggyel a pszichiátriai osztályra, amelynek ő volt az osztályvezető főorvosa. Beállítottam hát Zondához egy szatyorral, amiben néhány könyvet és több versem kéziratát hurcoltam. Ő főorvosurasan fogadott, hellyel kínált az irodájában, átnyújtottam neki Tornay Mari ajánló sorait, átfutotta, majd a szatyorra bökött: abban mi van? A verseim – válaszoltam, már ami megmaradt, mert ki szoktam dobni őket. Kérte, hogy mutassak egyet. Kihalásztam valamelyik versemet a papírhalomból, s olvasni kezdte. Először csak a homlokát ráncolta, majd teljesen kiesve a higgadt főorvos szerepéből, az asztalt verte. Maga ilyene-

ket ír, és csak úgy kidobálja őket, kiabálta. A többit is mutassa. Odaadtam mind, ő pedig szidott és olvasott. Ez volt a legkülönösebb dicséret, amit valaha is kaptam a verseimre. Végül lecsillapodott; közölte, az osztályára ugyan nem vehet fel, területileg nem hozzájuk tartozom, de menjek el a pomáz-dolinai munkaterápiás intézetbe: az ottani főorvos, az intézet vezetője nagyon szereti az

Apai nagyapámmal, id. Tóbiás Istvánnal

írókat, művészeket, szinte gyűjti őket – próbálkozzam nála. Zondának nemrég volt szerzői estje az intézetben, amelyen megismerkedtem egy érdekes dolinaival, Tímár Róberttel, aki művelt, olvasott ember, verseket ír. Mondtam a doktornak, Tímár Róbertől hallottam már, Tornay Mari mesélt róla. Elköszöntem Zondától, sok szerencsét kívánt, s a lelkemre kötötte, ne dobáljam ki a verseimet. De nem Dolina felé vettem az irányt, hanem Vácra mentem. Felkerestem Mikolát. Elvitt a helyi Kék-Ló-Fény Kávézóba, bemutatott Hortoványi Tamás képzőművésznek (művészneve: Kettős Tamás). Ta-

más grafikáit, írásait ismertem a Katedrálisból. Tamás felvitt a váci lakásukra, bemutatott a feleségének. Nevemet meghallva Kinga felkiáltott: hiszen mi rokonok vagyunk! Ugyanis engem Tóbiás Barna Attilának hívnak eredetileg, őt pedig Tóbiás Kingának. Az Ifjúsági Magazinban még ezen a néven jelentek meg a verseim. A Barna T. Attila nevet később, Tímár Robi tanácsára vettem fel Dolinán.

– Rokonra leltél tehát?

– Igen. Gyerekkoromban mindig hallottam a nagyszüleimtől, hogy élnek Tóbiások Nagymaroson, s ők a rokonaink. Kinga pedig Tóbiás-lány és nagymarosi. Egy üveg borral megünnepeltük hát a találkozást, és náluk maradtam, míg fel nem vettek Dolinára. Ez pedig úgy történt, hogy beállítottam az intézet főorvosához, mondtam neki, hogy Tornay Mari küldött és költő vagyok, mire azonnal rávágta, akkor fel van véve. Dolinán végre személyesen is megismerkedtem Tímár Robival, barátok lettünk. Robinak fiatalkorában, valamikor a hatvanas években egy verse és két novellája jelent meg a Vas Népében. A Déryné művésze volt legjobb barátjával, Szerb Györggyel, a méltatlanul elfeledett költővel együtt. Közös barátjuk pedig Császár István volt, aki mindkettejüket megörökítette az egyik hosszabb elbeszélésében.

– A lírában is haladtál? Jelennek meg verseid?

– Ekkorra már több olyan verset is írtam, amit végre vállalhatónak éreztem. Hosszú évtizedek után Robi is újra írni kezdett. Ilyen soraira emlékszem: „Mesekék lett a messzeség”, meg: „Teuton lovakon jön a tél”. Írt egy hosszabb versciklust *Határvidék* címmel,

26. születésnapom, *Élő Reménység Alapítványa, Dunakeszi, 1997. november 28.*

amit később egy váci zenész barátom megzenésített, s nagy sikerrel játszott többször is. Tímár Robival körülbelül 2003-ig tartottuk a kapcsolatot, aztán eltűnt – fogalmam sincs, mi lett vele. Ő mutatott be 1994 tavaszán Gutai Magdának. Felolvastam egy versemet, utána Gutai szigorú arccal nekem szegezte: mi az az alliteráció? Hebegtem-habogtam – először hallottam ezt a kifejezést. Gutai megennyhült. Nem tudja, de milyen jól csinálja – mondta. 1992 nyarán halt meg a nagyanyám. A hírt apám hozta, aki egyik napról a másikra előkerült valahonnan; néhányszor meglátogatott még, aztán megint eltűnt. Végleg eldöntöttem, költő leszek és semmi más; egymás után születtek a verseim, s már az érvényesülés lehetőségén gondolkodtam. Robival elmentünk Berkes Erzsébethez. Mindkettőnket elutasított. Nekem azt mondta: fiatalember, amit maga csinál, az nem költészet; ezek csak szürrealista szövegek, vigye el őket a Nappali Házhoz. Nem vittem el. Felkerestem Oravecz Imrét; ő akkor az *Élet és Irodalom* versrovátát gondozta. Hellyel se kínált,

csak nyúlt a kéziratért. Elolvasta; adjon még egyet, mondta, elolvasta azt is; aztán megrázta a fejét, és olyan mozdulattal nyújtotta vissza kézirataimat, mint a véres rongyot. Végül öt év után jelentek meg újra verseim nyomtatásban, 1993 áprilisában, a váci Kőkapu című havilapban, majd nyáron Mikola mutatott be a Katedrális hasábjain. Ez volt az első publikációm igazi szépirodalmi folyóiratban. A Kőkaput azért említettem, mert én a helyi újságokban, sőt a napi- és hetilapokban történő megjelenést is komolyan veszem, azt is emberek olvassák, sőt, azt olvassák. 1993 augusztusától egy zuglói albérletben laktunk apámmal.

– *Folyton változó lakhelyek és állások ellenére – ezek szerint – ekkor már folyamatosan tudtál írni...*

– Egyszer a városban csavarogtam, gondoltam egyet, s a Katedrálissal a kezemben bekopogtam Berkes Erzsébethez. Örömmel üdvözölt, gratulált a megjelenéshez, s kérdezte, hoztam-e neki valamit. Mondtam, hogy van nálam néhány vers, csak kézzel írva, mire ő kért, hagyjam ott, a következő

szerdán jöjjenek el, addigra elolvassa. A megbeszélte időpontban Berkes azzal fogadott: fiatalember, mi kódexeket olvastunk az egyetemen, de a maga kézírásával nem boldogultam. Megbeszélte, hogy a következő fogadónapján újra felkeresem a már legépelt verseimmel. Írógépen írni még Dolinán tanultam meg, a könyvtárszobában lévő hatalmas, régi írógépen. De nem volt saját gépem, ezért apám szerzett egyet. A következő hét szerdáján ott ültem Berkes szobájában, aki elolvasta a verset, majd annyit mondott: jövő hétre hozzak neki egy remekművet. Elképedtem: hogyan írjak remekművet csak úgy, egyetlen hét alatt? Mindegy, írtam valamit, elvittem neki, elolvasta, és megint csak annyit mondott: rendben, akkor jövő szerdára várom a remekművet. És ez így ment egész ősszel, télen és tavasszal, mígnem egy áprilisi napon Berkes Erzsébet, elolvassa az újabb verseimet, felsóhajtott, és azt mondta: jók, sajnos jók. Elég baj ez magának. Le fogom közölni. Ekkor már egyedül laktam egy Köztársaság téri lakásban – még az előző év novemberében költöztünk oda apámmal. Februárban egy reggel lement a presszóba kávé inni – négy év múlva láttam újra. Csak akkor tudtam meg, hogy a presszóban igazoltatták, s ezúttal nem segített a hamis személyi igazolvány, ami pedig annyiszor bevált azelőtt. Az összes bútor egy ágy és egy matrac volt a szobában, s egy sámlis és egy hokedli a konyhában. Ezen a billegő hokedlin írtam – akár jelképe is lehetne az alkotói életemnek. Mindig úgy kellett írnom, mintha közben minden inogná körülöttem; mintha földrengés lenne. Ültem hát a lakásban, írtam

és olvastam éjszakákon át. Apám barátai gondoskodtak rólam. Néha meglátogattam anyámat Kiskovácsiban. Még 1992-ben intéztem el Dolinán egy pszichológusnő segítségével, hogy anyámat felvegyék a kiskovácsi intézetbe. Azóta is intézetben él.

– *Szóval megint mintha a semmi ágán ücsörögtél volna. Hogyan léptél tovább? Volt hová indulni?*

– Kettős Tamás egyszer eljött a Köztársaság térre, és magával vitt az Akácfa utcai Titanic sörözőbe. Itt tartották heti összejöveteleiket a Törökfürdő folyóirat szerzői, szerkesztői: fiatal írók, költők. Tamás bemutatott Ficsku Palinak, Bence Ottónak – örömmel fogadtak, tetszettek nekik a verseim, kértek, olvassak fel velük az Egyetemi Színpadon. Ez volt életem első nagy sikere. *Söröcske* című versemet olvastam fel, ami így kezdődik: „Söröcskén jártam. / Ott az emberek virágcserepek.” És így tovább, minden sor után meg kellett állnom és kivárni, míg a közönség lecsillapodik. Vastapsot kaptam. Az est után elvittek Kéri Piroska irodalmi szalonjába, ahol Garaczi – hosszasan szorongatva a kezemet – gratulált, faggatott, ki vagyok, honnan jöttem, miket olvastam eddig. A törökfürdősök elvittek a tatai írótáborba is; ott is felolvastunk – másnap felvettek a József Attila Körbe. Ekkor már rég nem a Köztársaság téren laktam, hanem felváltva Ficsku Palinál és Kettős Tamáséknál Vácott. A Mikszáth téri Tilos az Á-ban, a Krúdy Gyula utcai Blues Kocsában, a Mária utcai Big Mambóban (vagyis a „Bermuda-háromszögben”) megismerkedtem Péterfy Gergővel, Térey Jánossal, Peer Krisztiánnal, Krausz Tivadarral, Dudás Attilával, Nagy Atilla

Kristóffal, Perjéssy-Horváth Barnabással, Párniczky Miskával. Végh Attilának Varga Klári mutatott be 1994 nyarán, a Tilos az Á előtt, éjszaka két órakor. Feljártam Bodor Béla irodalmi szalonjába is. Közben megjelentek verseim az ÉS-ben és a Mozgó Világban. Az ÉS-nél már nem Oravecz volt a versszerkesztő, hanem Ladik Katalin, s ő közölte egy prózaversemet (a többi költeményemre azt mondta: „hátáresetek”). Tatán Ficsku bemutatott Keresztury Tibornak, aki több munkámat magával vitte Debrecenbe, s közölte őket az Alföldben. Így indult el irodalmi pályafutásom. Amikor később, 2008-ban megkaptam a Salvatore Quasimodo-különdíjat, Balatonfüreden Madarász Imre a laudációjában felsorolta azokat az irodalmi lapokat, amelyekben kezdtem. Utána Nagy Gábor azt mondta: hát igen, tudni kell jól kezdeni; és te tudtál jól kezdeni.

– *Úgy tűnik, a nehézségek közepe miatt azért jó úton haladtál. Hová sodort a lendület?*

– 1994 őszén Mikola elvitt Nagy-börzsönybe, itt töltöttem az ősz és a telet a katolikus plébánián. Ketten laktunk itt: egy Tibor nevű hitoktató volt a lakótársam, akit ritkán láttam. Többnyire egyedül voltam. A kamrában több dobozra bukkantam, tele voltak a Vigilia felvágatlan számaival 1947-től 1991-ig. Egész télen a Vigilia régi példányait olvastam éjszakákon át. Én voltam a sekrestyés és a harangozó, de sose tanultam meg rendesen harangozni: mindig félrevertem a harangot. Hetente egyszer busszal lementem Dudás Attilához Szobra: beszélgettünk, elolvastuk egymás írásait – nagy barátok voltunk. Tavasszal aztán visszamentem Vácra, hajléktalan-

szállón laktam, ingyenkonyhán ebédeltem. Nagyon tiszta szálló volt, konténernek hívták, mert az is volt: egy nagy konténer, semmi- ben nem emlékeztetett arra, amit hajléktalanszálló alatt értünk. Nem laktunk benne tízen sem, egyik lakótársam sem hasonlított azokra a hajléktalanokra, akiket ma látni mindenütt. Valamennyien dolgoztak. A konténert füves, gondozott udvar vette körül. Reggel hétkor el kellett hagyni a szállót, este hétfig vissza kellett érni, akkor volt kapuzárás. Napjaim nagy részét a könyvtárban vagy a Madách Imre Művelődési Központ olvasótermében töltöttem. A '95 tavaszától '99 tavaszáig terjedő időszakot nevezhetném váci korszaknak is.

– *Örök mozgásban voltál és vagy, mindig továbbhajt valami, nyilván elsősorban az egzisztenciális gondok. Lássuk a váci korszakot, és az ekkor született műveket...*

– A váci éveket kezdetben a szállón, majd Károly Gyuriéknál töltöttem. Ő Deákváron élt feleségével és az öt gyerekével. Fiatal korában írogatott – a hetvenes években egy verse meg is jelent az ÉS-ben. Biztatásomra újra írni kezdett, s azóta is ír és publikál, több kötete megjelent. (Vele sem találkoztam már vagy kilenc éve, csak a verseivel a folyóiratokban – mondom, rossz kapcsolattartó vagyok.) Gyuriék évekre befogadtak – egy konyhaasztalnál írtuk a verseinket, egyszerre. Ebben a konyhában nagy irodalmi élet zajlott. Fiatal váci tollforgatók – Karánsebessy Balázs, Magas Árpád, Hídvéghy Aszter, ők, sajnos, néhány publikáció után felhagytak az írással – és Dudás Attila is megfordult itt, meg Párniczky Miska. Vagy a váci presszókát jártuk: a törzshelyünk a Vácon

legendás Esti Kornél Kávézó volt. „Az elsüllyedt Atlantiszt keresem, / Mely álmaimba' harangoz nekem” – írta Juhász Gyula. Ez a régi Vác az én „elsüllyedt Atlantiszom”. Számomra ez a város jelenti az ifjúságot; váci költőnek vallom magam, mert ha költő lettem, Vácott lettem az. Negyedik kötetem borítóján a régi fotó Vác főterét ábrázolja az 1890-es évekből. Én, aki mindig száz évvel korábban szerettem volna élni, az 1990-es években lehettem fiatal ebben a városban.

– *Mely lapokban publikáltál ekkor?*

– Megjelentek a verseim az Alföldben, a Mozgó Világban, a Törökföldben, a Kelet Felőlben, a Pannon Tükörben, a Lyukasórban, a Havi Magyar Fórumban, a Napútban, a Poliszban, a Parnassuszban és a Magyar Naplóban – és itt meg kell állnunk, mert ez fontos. Ugyanis a törökföldösök meg a többi balliberális író társ akkor kezdte el bojkottálni a Magyar Naplót. Oláh János vette át a lapot, ők meg bojkottálni kezdték. Én az egészet nem érttem: akkor még – ismeretlen kezdőként – azt sem tudtam, mi történik körülöttem. Csak az írás érdekelt, ahogy mondani szokták; azt sem tudtam, ki kivel van. A politika sem érdekelt. Újságot sem vettem a kezembe, amióta nem közölnek verseket. Szóval nekem tetszett a Magyar Napló: úgy éreztem, ez az a folyóirat, amelyik szellemiségében közel áll hozzám, és elhatároztam: a balliberális (akkor még nem használtam, sőt, nem is ismertem ezt a szót) író társakkal ellentétben én adok verset a folyóiratnak. Így ismerkedtem meg személyesen Bella Istvánnal; ő gondozta a versrovatot. Nevét, verseit gyerekkorom óta ismertem a *Szép*

versekből, s az, amit olvastam tőle, már akkor megfogott. A vele való találkozás sorsdöntőnek bizonyult a későbbiekben. Bellának tetszett az a két vers, amit vittem neki, ott fogta őket. Egyre többször találkoztunk, többnyire az Írószövetség székházában, s egy alkalommal, nem tudom, miért, éppen nálam volt körülbelül hatvan versem. Bella „lecsapott” rájuk. Állva olvasta el az összeset – a kicsiny szerkesztőségi helyiségben nem akadt szabad ülőhely, mindent elborítottak a könyvek, folyóiratok, vaskos dossziék. Minden vershez külön megjegyzést fűzött. Ezt olvastam, mondta az egyiknél – az a versem volt, amit évekkor korábban Ladik Katalin közölt az ÉS-ben. Bella István emlékezett rá! Egy másikra azt mondta, ez Csoóri-hatás. A vers egyik sora ugyanis így hangzik: „kibomlott sálként úszik utánad az utca”. Rögtön tudtam, Csoóri melyik versére gondol, arra, amelyik így kezdődik: „Görbe kis utca, / eldobott dinnyeszelet.” Igen, vágta rá Bella, ez az. Nem értettem egyet vele, szerintem a két kép nem ugyanarról szól. Csendben elvitatkoztunk ezen egy kicsit. Kedves emlékem ez.

– *Tehát publikálni kezdte a Naplóban, de lassan megérett az idő az első kötet összeállítására is. Hogyan alakult az első kötetednek, a Senkinémasága címűnek a sorsa?*

– 1997 nyarán a váci önkormányzat támogatásával napvilágot látott az első kötetem, *Senkinémasága* címmel. Természetesen Bella Istvánnak is dedikáltam egy példányt, örült neki, megköszönte. Ősztől egy szabad keresztény lakóközösség fogadott be Dunakeszin. Decemberben felhívott Ká-

roly Gyuri, hogy ekkor és ekkor legyen az Írószövetségben, öltönyben-nyakkendőben. Ugyanis megkaptam a Verskarácsony-díjat. Ezt a díjat a Borsos Miklós Alapítvány hozta létre, s a Magyar Írószövetség költői szakosztálya javaslatára nekem ítelték oda a kötetemért. A díjat Borsos Miklós özvegyétől vettem át, utána sorra jöttek oda hozzám koccintani, gratulálni olyan költők, akiket gyerekkorom óta ismertem, tiszteltem, szerettem, akiknek a versein felnöttem – hihetetlen élmény volt. Tóth Bálint megrázta a vállamat: te, fiatal költő, dörögte szeretettel a magasból. Veress Miklós, Döbrentei Kornél, Czigány György – nem tudok mindenkit felsorolni, nagyon sokan voltak; szédültem. Szervác Józseffel ekkor találkoztam először és – sajnos – utoljára. Kövesdy Zsuzsa azonnal interjút készített velem a Kossuth Rádió számára. Három versemet pedig átvették a kötetből a *Verskarácsony* antológiába – ez volt az első olyan antológia, amelyben jelentős kortárs költőkkel szerepelek együtt (és egy klasszikussal, a nyitó vers ugyanis Nagy László műve). A díjnak köszönhetően megismerte nevemet az irodalmi szakma – és ezt Bella Istvánnak köszönhetem; tulajdonképpen ő fedezett fel. Egyébként 1996 tavaszán már kaptam díjat a verseimre; a gödöllői Juhász Gyula Városi Könyvtár országos irodalmi pályázatán első helyezést értem el a vers kategóriában. Gyurkovics Tibor, Kiss Dénes, Szakonyi Károly bírálták el a beérkezett pályaműveket. Életem első irodalmi díját – tízezer forint értékű könyvutalványt – Gyurkovics Tibor kezéből vettem át, Szakonyi Károly laudált. A könyvtár egy antológiát is kiadott a legjobbnak

ítelt pályaművekből *Hajtások* címmel – ez volt az első antológiabeli szereplésem. De az igazi áttörést a Verskarácsony-díj jelentette.

– *Milyen volt az első kötet visszhangja?*

– Oláh János a Magyar Naplóban, Kerék Imre a Várhelyben, Végh Attila a Lyukasórában, Szi-tányi György és Zászlós Levente az Új Pest Megyei Hírlapban, Pósa Zoltán a Demokratában, Prágai Tamás a Napútban írtak a *Senki-némaságáról*. Kerék Imre Babits, Rilke, Nemes Nagy Ágnes nevét említi a verseimmel kapcsolatban – belepirultam, amikor olvastam. Felhívtam Kerék Imrét, megköszöntem neki a kritikát, pár percet beszélgettünk is a telefonban – sajnos, először és utoljára: sose sikerült személyesen is megismer-nem, pedig az ő költészetét is rég-óta nagyra tartottam. Végh Attila azt írta, hogy amikor fennhan-gon olvassa magának a verseimet, „Georg Trakl felül a sírjában és szomorúan vigyorog”. Prágai Ta-más pont azt az antológiát emle-geti, amelyből annak idején Paul Celan költészetét megismertem. Prágai írta le velem kapcsolatban először Celan és a korai Schein Gábor nevét.

– *A magánéleted pedig folyt a maga útján, a költészettől függetlenül. Hol laktál ekkoriban, és miből tartottad fenn magad?*

– 1998 nyarán pár napot egy esztergomi gyárban dolgoztam alkalmi munkásként. Miért dolgozol te ilyen helyeken? – kérdezte Végh Attila, s azt javasolta, legyen újságíró, abból nagyon jól meg lehet élni. Ő akkor a Demokratánál dolgozott. Elvitt a Napi Magyarországot szerkesztőségébe, bemutatott Tallai Gábornak, a kulturális rovat szerkesztőjének. Így

lettem külsős a Napi Magyarországnál. A szerkesztőségben ismerkedtem meg Szepesi Attilával, ő is a lapnál dolgozott akkor. De írtam máshová is; recenziót a Demokratába (Molnár Krisztina Rita első verseskötetéről), s Rózsa Endre posztumusz kötetéről a Váci Naplóba. A Váci Napló főszerkesztője megbízott egy feladattal: meg kellett interjúvolnom néhány váci taxist, már nem tudom, minek az apropóján. Cikkecském annyira elnyerte tetszését, hogy foglalkoztatni kezdett. Csináltam mindent. Riport, tudósítás, jegyzet, interjú – rohángáltam a városban, vagy a szerkesztőségben ültem a gép előtt. Úgy gondoltam, újságíróként megteremthetem az egzisztenciámat, hiszen azt láttam, sok barátom, ismerősöm érvényesül ezen a pályán.

– *Am ha újságírás, akkor politika. Még mindig azzal a naivitással álltál a közéleti eseményekhez, témákhoz, mint korábban?*

– Valóban, ezekben az időkben kezdett foglalkoztatni a politika. Természetesen újságolvasó lettem, már csak azért is, hogy – mint kezdő újságíró – tanuljak; de nem ez volt az egyetlen ok, amiért az összes lapot végigolvastam első betűtől az utolsóig (kivéve a gazdasági és a sportrovatot). Hogy miért is kezdett el érdekelni a társadalom, külön önéletrajzi esszé tárgya lehetne. Vidéken éltem, többségükben nemzeti elkötelezettségű helyi értelmiségiek, tanárok, művészek között; hatásukra – s olvasmányaimnak, például Szabó Dezső műveinek, Csurka István publicisztikájának köszönhetően – szép lassan felnyílt a szemem. Úgy éreztem akkor: a nemzeti oldalon megtalálhatom a helyemet, tollammal szolgálhatom az eszmét. Éve-

kig vadul politizáltam, sokszor es-tem túlzásba, néhány ekkoriban született publicisztikámat ma már nem írnám meg.

– *És sikerült boldogulnod a zsurnalisztika területén? Megteremtetted a régen óhajtott egzisztenciádat?*

– Valahogy nekem nem sikerült jól megélnem az újságírásból, de még rosszul se. Így aztán 1999 tavaszán ismét Dunakeszin kötöttem ki; a szabad keresztény lakóközösség szeretettel fogadott. Saját kertészetükben dolgoztunk egész nap: mint rendes munkahelyen, be is jelentettek minket. Nem lettem keresztény (inkább spirituális beállítottságú vagyok, például kamaszkorom óta erősen foglalkoztat a reinkarnáció gondolata, ami a közhiedelemmel ellentétben nem azonos a lélekvándorlással), nem is kellett azzá válnom, nem akarták mindenáron megtéríteni az embert. Két érdekes emberrel ismerkedtem meg ebben a közösségben: Kalamár Lászlóval, akinek a versei antológiákban jelentek meg, és Thaly Csobánnal, Thaly Kálmán egyenes ági leszármazottjával. Csobánnak is megjelentek versei, például a Poliszbán, s jó barátja volt Bárdossy László unokája. A közösség vezetőjének köszönhetem, hogy estin befejeztem a nyolc általánost. Ő bírt rá ugyanis arra, hogy továbbtanuljak. Később a gimnáziumnak is nekirugaszkodtam, de nem volt energiám végigcsinálni az első osztályt sem. Nem vagyok rá büszke, de én mindig is csak írni akartam, semmi mást, ráadásul nekem az utcáról kellett megvalósítanom magamat, ami rengeteg energiámat felemésztette. Azt hittem, mindenhez elég az életben, ha jó verseket írok.

– *De ezzel nem ért véget az újságírói pályád, hiszen újra írtál*

lapoknak. Sőt, még ma is publikálsz, ha nem is belsősként.

– Igen, 2000 elején újra külsőzni kezdtem a Napi Magyarországnak. Interjúkat csináltam Jókai Annával, Tornai Józseffel, Lázár Ervinnel, Vári Attilával (tizenhárom év után újra találkoztunk Várrival), Bárány Tamással. Tavasszal felvettek eladónak az Osiris Könyvesházba. Nem külsőztem tovább a Napi Magyarország kultúrrovátának, de miután a lap egyesült a Magyar Nemzettel, a szombati mellékletbe írogattam recenziókat. Ezt azóta is csinálom, többkevesebb rendszerességgel. De írtam recenziókat a Szabad Földbe is, mikor Dippold Pál volt a lap főszerkesztője, és Bágyoni Szabó István vezette a kulturális rovatot. Oláh András és Fecske Csaba kötetéről írtam. Ősszel megváltam a lakóközösségtől, s Nagymarosra költöztem albérletbe. 2001 tavaszán felvettek a Magyar Írószövetségbe; Bella István és Tornai József voltak az ajánlóim. Végh Attilát és engem kétszer vettek fel. Ez az őszi tagfelvétel után derült ki, mikor Szakonyi Károly egy irodalmi est után gratulált nekem, s mondta, ő is megszavazta a felvételemet a szövetségbe. Mire én: de hiszen tavasz óta tag vagyok... Szakonyi elhült, én is meglepődtem. Később mesélték, a szavazásnál Oláh János felállt, és szólt, hogy gyerekek, őket (Végh Attilát és engem), már felvettük egyszer. Ennek ellenére másodszor is felvettek.

– Tehát könyvek közé kerültél, de csupán vargabetű volt ez is: utad visszavezetett az újságokhoz és egy újabb kötethez. Miért váltál meg az Osiristől?

– Egy évig dolgoztam az Osiris Könyvesházban, akkor betegálmányba vonultam. Régóta már csak

nagyon keveset írtam; a betegség alatt irodalmi gátszakadás történt, nagyon sok versem született, ezek többsége bele is került a 2003-ban kiadott második kötetembe. Volt Nagymaroson két újság, az egyik az önkormányzat lapja, a Nagymaros, a másik az önkormányzat ellenzékének havilapja – ez utóbbi főszerkesztője párhuzamosan egy váci hetilapot is elindított. Elhívott engem a hetilaphoz. Kiléptem az Osiris Könyvesháztól, s szerkesztő lettem a váci Dunakorzónál. A lap szlogenjét („A város kezében – a város szívében”) én találtam ki, de lefaragták, s maradt az, hogy „A város szívében”. Augusztusban elkövettem egy hibát. A főszerkesztőm szabadságra ment, s a szabadsága idejére rám bízta a lapot. Körbetelefonáltam a munkatársakat, mindenkit megkértem, ekkor és ekkor legyen leadva az anyag, amin éppen dolgozik. Pontosan határidőre nyomdában volt az újság. Erre addig nem volt példa; mindig napokkal késett a leadás. Jutalmul kirúgtak. Azzal az ürüggyel, hogy nem dolgozom. Aznap, amikor ezt közölték velem, hét cikket adtam le különböző szignókkal – ne legyen olyan feltűnő, hogy annyiszor szerepel a nevem a lapban. Évekkel később egy barátom, Badacsony T. Őrs így kommentálta az esetet: túl jó voltál, és azt sehol sem szeretik.

– *Értelmetlen volna számolni, hányadik váltásod volt ez. Kihez fordultál?*

– Megkerestem Balaskó Jenőt. Ő volt az önkormányzati újság, a Nagymaros főszerkesztője. Évek óta ismertük egymást; sokszor söröztünk együtt váci és marosi kocsmákban. Elmondtam neki a helyzeteimet, Jenő pedig beszélt a polgármesterrel, aki azonnal fogadott.

Így kerültem a Nagymaroshoz, a volt főszerkesztőm pedig kikiáltott árulónak. Ugyanis ő a lapjában keményen támadta az önkormányzatot, személy szerint a polgármestert, köréje gyűlt a marosi ellenzék, saját polgármester-jelöltjük is lett. Egyébként ez egy jobboldali belháború volt kisvárosi szinten, amiből – mint a Nagymaros cikkírója – jómagam is alaposan kivettem a részemet. Átállásom – az, hogy az ellenzéki lap impresszumából eltűnt a nevem, hogy másnap az önkormányzati orgánium impresszumában bukkanjon fel újra – komoly eseményszámba ment a városban. Ebben az időben Varga Kláránál laktam. Először közösen béreltünk egy házat, majd, miután Klári házat vett, az albérlője lettem. Ő akkoriban a Magyar Nemzetnél dolgozott. Neki köszönhetem, hogy a váci laptól történt távozásom után nem kerültem utcára. Ugyanis addig a volt főszerkesztőm egyik üresen álló házában laktam, ami a szakítás után nem volt többé lehetséges. 2002 őszén elvesztettük a helyhatósági választásokat. Az új polgármester Balaskót is, engem is menesztett, sőt átmeneti időre megszüntette a Nagymarost – kenyér nélkül maradtam. Elmentem Oláh Jánoshoz, hónapokig ő adott munkát; korrektúráztam, és egy program keretében rendhagyó irodalomórákat tartottam váci, illetve balassagyarmati gimnáziumokban, szakközépiskolákban. A 2003-as könyvhétre látott napvilágot *Félárbocon* című második kötetem a Hungarovox Kiadó gondozásában. Sajnos, politikai verseket is beválogattam – ma már nemhogy kihagynám, meg sem írnám őket. A hazafias verseket, mint amilyen például a *Szaggatott óda*, ma is vállalom.

Ugyanis én – akárcsak Komlós Aladár – különbséget teszek hazafias és politikai vers között. Pár éve divat lett közéleti verseket írni – nos, én már egy évtizeddel korábban írtam ilyeneket, s még jobboldalról is megkaptam, hogy nem kellett volna. Pártfüggetlen, nemzeti elkötelezettségű vagyok, lojális a nemzeti oldal iránt, de erős kritikával, s hozzáteszem, a „másik” oldalon is vannak barátaim, jó ismerőseim, költők, írók, művészek. A *Féltárbocont* Tarján Tamás mutatta be az Írószövetségben. Éppen *Márai* című versemet mondta el egy színművésznő, amikor a mellettem ülő Határ Győző felém nyújtotta a kötetemet dedikálásra, s a fülembé súgta: nagyon szép. A kötetéről Varga Klára írt a Magyar Nemzetben, Erős Kinga a Hitelben, Koppány Zsolt a C.E.T.-ben, Mezei András lapjában, Hortobágyi Tibor a Magyar Naplóban, Székely Gyöngyvér a Szépirodalmi Figyelőben, s Prágai Tamás a Szabad Földben. Többéről nem tudok.

– *Te nem csupán a fővárosban és Vácott vagy a Dunakanyar más városában próbáltál szerencsét, hanem a Nyírségbe is leköltöztél. Miért és hogyan történt a lakhelyváltásod?*

– 2003 nyarán véletlenül megtudtam, hogy apám a Nyírségben, pontosabban Nyírteleken él; ott talált társat magának. Megtért és új életet kezdett. Innentől ingáztam Nagymaros és Nyírtelek között, mígnem 2004 augusztusában apáméknál telepedtem le. Fogalmam sem volt, mi lesz. Azt már láttam, hogy az újságírásból nem fogok megélni, elegendem is lett a több éves vergődésből. Nem értettem, másnak miért sikerül, nekem miért nem. Semmiféle jöve-

delmem nem volt, apám is akkor vesztette el a munkahelyét, teljes kilátástalanságban éltünk. Ráadásul egy nagy szerelmi csalódás is beárnyékolta az életemet; akkor szakadt meg két és fél éves kapcsolatom egy nagyszerű lánnyal, aki ma már evangélikus lelkész; és ez rányomta bélyegét a lelkivilágomra. Közben elkészült a harmadik kötetem: Nyírtelekről, a helyi könyvtárból küldtem el e-mailben az anyagot Prágai Tamásnak – ő vállalta a kötetem szerkesztését. A két első könyvem még én szerkesztettem, amit úgy kell érteni, hogy én helyeztem abba a logikai sorrendbe a verseket, amiben olvashatók. Prágai elgondolása alapján a harmadik kötet darabjai kronologikusan követik egymást: úgy, ahogy megszülettek. Ő egyébként sok túlzást likvidált, felszámolt képzavarokat, kiirtott néhány közhelyet, lenyesegette a vadhajtásokat – én az akkori lelkiállapotomban erre nem voltam alkalmas. A *Valami jön* 2005 augusztusában hagyta el a nyomdát a Ráció Kiadó gondozásában. Szeptemberben mutatták be az Írószövetségben. Erős Kinga írt róla az Új Könyvpiacban, Varga Klára a Magyar Nemzetben, a fiatalon elhunyt Badacsonyi T. Örs – egykori jó barátom – a Lyukasóróban, Végh Attila pedig a Magyar Naplóban.

– *Műtőssegédként is dolgoztál, szívbetegek mellett. Költőnek ez igazán furcsa helyzet lehetett...*

– Nyírteleken nem tudtunk boldogulni, nagyon nehezen éltünk meg. Ezért 2004 decemberében írtam Végh Attilának, aki postafordultával válaszolt, hogy azonnal szálljak vonatra, s Pesten találkozzunk. Beszéltem Vasadi Péterrel, aki Kozma Imre atyához irányított bennünket. Attilával elmen-

tünk a Budai Irgalmasrendi Kórházba, a portán Kozma atya után érdeklődtünk. Már késő volt, a portás akadékoskodott, Attila elveszítette a türelmét és közölte velem, hívja fel az atyát és mondja azt, Vasadi Péter küldött. A portás vonakodva bár, de engedelmeskedett. Pár perc múlva Kozma atya személyesen jött le értünk és vezetett az irodájába. Így kerültem a kórházba, ott is a kardiológiára, közelebbről a szívkatéteres laborba mint műtőssegéd. Kereken négy évig dolgoztam a szívkatéteres laborban. Nővérszállón laktam (minden nővérszállónak van férfirészlege). A laborvezető főorvos irodalom-szerető ember volt; ő katéterezte Sütő Andrást, Csoóri Sándort, Gyurkovics Tibort, Lászlóffy Aladárt – Lászlóffy még verset is írt hozzá. A laborban ketten voltunk műtőssegédek, egyik héten az idősebb kolléga dolgozott délelőtt és én délután, másik héten fordítva. Egy kardiológián pedig zajlik az élet – voltak nagyon durva ügyeleteink. Egyszer a kollégám nem jött be délutánra (ügyelnie is neki kellett volna). Helyette is nekem kellett dolgoznom, vagyis bent maradni délutánra, ügyelni éjjel és végigcsinálni a rákövetkező napot estig. Ez így ment hetekig – nem láttam a napot. Ügyeletben két műtősnő, egy orvos és a műtősfő dolgozik. A mentő behozta a beteget az intenzívra. Ha az orvosok úgy döntöttek, hogy szívkatéterezésre van szükség, belső telefonon felhívott a nővér, én pedig indultam a betegért. Előtte szólnom kellett a két műtősnőnek – amíg én a betegért mentem, ők előkészítették a műtőt. Fekvőkoszin letoltam a beteget, felfektettem a műtőasztalra, elhelyeztem rajta az EKG-tappancsokat. A vizs-

gálat végeztével visszavitem az őrzőbe, vagyis az intenzívra. Akkor is, ha meghalt. (Ebben az esetben pontosan két óra múlva jöttek érte az ügyeletes betegszállítók, és elvitték a prospektúrára.) Sok embert láttam meghalni – volt olyan ügyeletünk, amikor hajnalig egymás után négyen maradtak a műtőasztalon. Minden nehézsége ellenére szerettem ezt a munkát, négy év után, 2008 decemberében mégis ott hagytam a kórházat, s visszamentem Nyírtelekre. Pár hónappal korábban kaptam meg a Salvatore Quasimodo-különdíjat a Nagy Gáspár emlékére írt verseért. Nyírteleken sok új verset írtam – hasonló gátszakadás történt, mint 2001-ben, mikor a könyvesboltot hagytam hátra. De 2009 augusztusában újra Pestre jöttem; egy volt kollégámnál laktam az Osiris Könyvesházból, aki színházi rendező, performer és író, művészneve Triceps. Az ő és Ménes Attila biztatására írtam néhány prózaverset, amelyekben a gyerekkori élményeimet próbáltam feldolgozni. Ezeket az írásokat „családi” prózaverseknek neveztem el. S bár több közülük megjelent folyóiratban, antológiában, nem szerettem igazán őket. Nem könnyű ezekről a dolgokról írni, nem is akartam folytatni, de aztán tavaly újra elővettem őket, néhányat átírtam, s idén született két új is. Azt hiszem, jó lenne, ha tudnék írni egy kötetre való ilyen „családi” prózaverset. 2009 szeptemberétől 2011 decemberéig megint az egyik nagy budapesti kórházban dolgoztam mint pavilonos (azokban a kórházokban, ahol pavilonrendszer van, így nevezik a betegszállítókat). Megint nővérzállón laktam, szabadidőmben a szobámban olvastam. Ebben az időben

elég távol kerültem az irodalmi élettől, nem jártam irodalmi estekre, sőt sehová, magamnak éltem. Erősen foglalkoztatott a gondolat, hogy felhagyok az írás hivatászerű művelésével, s visszavonulok az amatőr szférába. Leélem az életemet mint egészségügyi dolgozó, s csak úgy magamnak írogatok néha.

– *Maradtál a kórházban?*

– Nem, a 2011-es év vége ismét Nyírteleken talált. De hamarosan nagyon megbántam, hogy két év után ott hagytam ezt a kórházat is. Most döböntem rá igazán, hogy az egészségügy az egyetlen terület, ahol el tudom képzelni az életemet: nem tudnék már máshol dolgozni, csak kórházban. Visszavágytam oda. Két év után teljesült ez a vágyam: 2014 elejétől ugyanabban a fővárosi kórházban dolgozom betegszállítóként, ahonnan eljöttem 2011-ben. Tavaly decemberben jelentkeztem az ápolási igazgatóságon, örömmel fogadtak, azonnal visszavettek. A próbaidő leteltével remélem, véglegesítenek. Ha igen, innen szeretnék nyugdíjba menni. Egyszer s mindenkorra elegendem lett az örökös létbizonytalanságból és abból, hogy az ember folyton másoknak van kiszolgáltatva, amikor nincs pénze.

– *Ne ugorjunk még ennyire előre. 2012 végén Nyírtelek után hová kerültél?*

– 2012 őszén jöttem vissza Pestre; egy lepusztult zuglói lakásban vészeltem át a telet, ahol nem volt se fűtés, se meleg víz; nagykabátban, forró teásbögrét szorongatva írtam a recenziókat. Az Írószövetség megbízásából rendhagyó irodalomórákat tartottunk Végh Attilával váci, szobi, aszódi és budapesti gimnáziumokban. 2013 januárjában megkaptam a Bella Ist-

ván-díjat. Áprilisban – mint az Írószövetség delegáltjai – Norvégiában töltöttünk négy napot Szálinger Balázssal, Prágai Tamással és Végh Attilával: az oslói magyar nagykövetségen olvastunk fel a kint élő magyaroknak. Kovács Katáng Ferenc volt a kalauzunk, a házigazda pedig Jeszenszky Géza nagykövet. A júniusi könyvhétre pedig megjelent a negyedik kötetem, a *Régi kintorna dallamára*, a Magyar Napló Kiadó gondozásában. Ezt a kötetet megintcsak én szerkesztettem, vagyis én állapítottam meg a versek sorrendjét s tagoltam ciklusokra. Ellentmondásos év volt a tavalyi; díjat kaptam (méghozzá nagyon fontos díjat), kötetem jelent meg, viszont volt, hogy napokig nem ettem – különösen a nyár volt nagyon rossz. Nyáron mindenki eltűnik Pestről, munkalehetőség semmi – kétségbeejtő volt a helyzetem. De most már újra van munkám, amit szeretek, mellette írni is tudok, van egy havi fix fizetésem. Ismerek embert, aki öngyilkos lenne, ha ennyiből kéne megélnie – nekem elég. Albérletben lakom: soha nem is hittem benne, hogy nekem lesz, lehet saját otthonom. Végh Attila azt mondta az új kötetem kapcsán, hogy amit én csinállok, az szociológiai költészet. Én mindig „lent” éltem, nem láttam magam körül mást, csak szegénységet, lepusztultságot, kilátástalanságot. Mi hatott volna rám, ha nem ez? Nincsenek vagyontárgyaim, csak néhány könyv, egy pár cipő, ruhadarab – minden holmim, az összes tulajdonom elfér egy sporttáskában vagy bőröndben. De azt hiszem, még így sem panaszkodhatom. Ahonnan indultam, onnan messzire jutottam el.

Urbán Péter